

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра фінансів

**ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ /
PUBLIC FINANCE**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автори: І. Я. Чугунов, докт. екон. наук, професор
М. Д. Пасічний, докт. екон. наук, доцент

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів
14.02.2020 р., протокол № 13.

Рецензенти: Т. В. Канєва, к.е.н., доцент
І. І. Макогон, к. е. н., головний спеціаліст, Міністерство
фінансів України

**ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ /
PUBLIC FINANCE**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Публічні фінанси» призначена для аспірантів галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Програму підготовлено відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів КНТЕУ.

Програма складається з наступних розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Публічні фінанси» є надання фундаментальних теоретичних знань і набуття практичних навичок у сфері публічних фінансів із застосуванням сучасних методологічних підходів.

Завданням вивчення дисципліни є надання аспірантам ґрунтовних знань щодо емпіричних досліджень впливу складових публічних фінансів на економічний та соціальний розвиток суспільства, вивчення методів розробки і реалізації програмних документів у сфері розвитку публічних фінансів, інституційної архітектури управління фінансовими ресурсами держави.

Предметом вивчення дисципліни є основні положення та інструментарій реалізації державної політики у сфері формування, використання та контролю публічних фінансів.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

- методологічних засад формування системи публічних фінансів;
- інституційних особливостей структурної композиції публічних фінансів для різних моделей соціально-економічного розвитку країни, емерджентних та розвинутих економік;
- підходів до оцінювання ефективності функціонування публічних фінансів;

вміння:

- використовувати методику перспективного фінансового прогнозування для розробки та реалізації стратегії розвитку публічних фінансів.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Публічні фінанси», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння аспірантами загальними та фаховими

компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за освітньо-науковою програмою:

✓ *Публічне управління та адміністрування (ОС доктор філософії)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір	1-8
ЗК 2	Здатність до філософського осмислення та обробки наукової інформації, її систематизації, узагальнення та формулювання відповідних висновків.	1, 8
ЗК 3	Здатність до проведення наукових досліджень із застосуванням новітніх методів наукового пошуку, використання загальнонаукових знань при застосуванні методів наукових досліджень та з дотриманням принципів академічної доброчесності.	2-7
ЗК4	Здатність до критичного аналізу фактів та синтезу нових наукових ідей на основі логічних аргументів.	2-8
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК1	Здатність до дослідження, порівняння, узагальнення, систематизації концепцій та теорій, формулювання та обґрунтування наукових підходів до вирішення актуальних питань публічного управління та адміністрування.	1-8
ФК2	Здатність до формування системи знань в галузі публічного управління та адміністрування, особливостей, тенденцій і перспектив.	1-8
ФК3	Здатність до застосування наукових знань і методик з метою здійснення професійної діяльності	1-8
ФК4	Здатність виявляти, формулювати і пропонувати інноваційні вирішення проблем публічного управління та адміністрування.	2,3,4,7,8
ФК5	Здатність досягати наукових результатів, що переосмислюють наявні та створюють нові цілісні знання відповідно до актуальних проблем публічного управління та адміністрування з використанням новітніх методів наукового дослідження.	1-8
ФК7	Здатність визначати ключові детермінанти сталого розвитку на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях	2,3,4,6
ФК8	Здатність розробляти стратегічні документи розвитку систем на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях.	7
ФК9	Здатність застосовувати комунікативні та інформаційні технології у процесі підготовки, прийняття і впровадження управлінських рішень.	1
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН2	Вміння працювати з відкритими джерелами інформації	1-8
ПРН5	Володіння підходами та інструментарієм дослідження аналізу державної політики.	2-8
ПРН6	Здатність виявляти проблеми, визначати наукові завдання у сфері публічного управління та адміністрування і обирати	2-8

	методи для їх розв'язання.	
ПРН7	Уміння проводити наукові дослідження, визначати нові підходи, напрями, шляхи вирішення складних завдань на засадах академічної доброчесності.	2,3,4,7,8
ПРН9	Здатність надавати експертну оцінку нормативно-правовим актам на різних рівнях публічного управління та адміністрування і на різних стадіях їх підготовки.	2-8
ПРН10	Здатність організовувати та управляти процесом змін в організації, галузі, регіоні з використанням технологій ризик-менеджменту, методів сценарного аналізу та прогнозування.	1-8
ПРН11	Здатність розробляти стратегічні документи розвитку систем на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях.	7
ПРН14	Здатність діяти у складних та непередбачуваних ситуаціях, адаптуватись до нового середовища у професійній діяльності.	2-7

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретико-методологічні засади функціонування публічних фінансів

Історичні та економічні передумови становлення публічних фінансів в контексті розвитку держави як суспільного інституту. Еволюція наукової думки щодо впливу публічних фінансів на динаміку економічного розвитку. Сутність та призначення публічних фінансів як економічної категорії. Принципи та функції публічних фінансів. Структура публічних фінансів. Фактори, які визначають розмір та конфігурацію системи публічних фінансів. Поняття фінансової системи держави. Місце публічних фінансів у структурі фінансової системи.

Публічні фінанси в системі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту. Роль публічних фінансів у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни. Сутність і види державної фінансової політики. Функції та повноваження органів влади щодо формування та реалізації заходів фінансової політики держави. Досвід розвитку системи управління публічними фінансами у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1, 2, 3

Основний: 14, 15, 17

Додатковий: 21-24, 27-31

Тема 2. Податки в системі державного регулювання економічного розвитку

Економічна сутність та функції податків. Податкова система та принципи її побудови. Класифікація податків та зборів. Податки на споживання, капітал та працю. Концепція майнового оподаткування та різновиди майнових податків. Загальнодержавні податки та збори. Місцеві податки та збори. Спеціальні податкові режими. Розвиток податкової системи країни в контексті виконання положень Угоди про асоціацію з ЄС. Гармонізація податкового

законодавства. Система адміністрування податків та зборів. Податкова звітність. Роль податкової системи у регулюванні економічних відносин. Вплив податкового навантаження та структури оподаткування на економічну активність. Фіскальна політика розвитку малого бізнесу, основні форми та інструменти. Доцільність та критерії ефективності застосування податкових пільг в розрізі основних категорій податків. Напрями податкового стимулювання інновацій. Сучасні інструменти податкової підтримки інновацій та інвестицій. Податкова політика як складова стратегії соціально-економічного розвитку країни.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 3, 7, 10.

Основний: 14-17

Додатковий: 20-25, 28-30

Тема 3. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку країни

Роль бюджетної системи в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни. Фіскальна консолідація та бюджетні стимули економічного зростання. Механізми підвищення бюджетної результативності. Мета, завдання та індикативні показники розвитку бюджетної системи. Система формування державних цільових та бюджетних програм. Виконання бюджетів, порядок внесення змін до бюджетів. Подання і розгляд законопроектів, що впливають на показники бюджету. Напрями збільшення ефективності видатків державного і місцевих бюджетів. Функціональне призначення бюджетних інструментів в реалізації положень державної фінансової стратегії. Підходи до формування державного бюджету з урахуванням завдань соціально-економічного розвитку. Фактори, що впливають на обсяг та структуру доходної частини бюджету. Оцінка змін у структурі доходів та видатків державного бюджету. Бюджетний дефіцит: причини, види та шляхи оптимізації. Бюджетні правила, досвід їх імплементації в країнах Європейського Союзу. Пріоритети бюджетної політики у сфері видатків та дефіциту.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1, 2, 4, 5, 7.

Основний: 15-18

Додатковий: 19, 21-27, 29, 33

Тема 4. Місцеві фінанси як складова публічних фінансів

Місцеві бюджети як основа забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Система формування доходів місцевих бюджетів. Система планування видатків місцевих бюджетів. Динаміка перерозподілу валового внутрішнього продукту через місцеві бюджети. Бюджетна децентралізація в сфері доходів і видатків. Оптимальний рівень бюджетної децентралізації, її значення для економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Об'єднані територіальні

громади, особливості формування їх бюджетів. Врахування суспільних запитів при розробці проектів місцевих бюджетів. Бюджет участі та його вплив на результативність використання коштів бюджету. Позики місцевим бюджетам. Формування та використання бюджету розвитку місцевих бюджетів. Бюджетне регулювання у сфері міжбюджетних відносин в контексті структурних перетворень бюджетної системи. Фінансова спроможність органів місцевого самоврядування, баланс владних повноважень і фінансових ресурсів. Фінансове вирівнювання як інструмент державного регулювання соціально-економічного розвитку територій. Форми фінансового вирівнювання та їх вплив на розвиток територій. Міжбюджетні трансферти їх види. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Світовий досвід регулювання міжбюджетних відносин. Місцеві запозичення як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток регіонів, критерії ефективності політики залучення запозичень до місцевих бюджетів. Моніторинг результативності управління об'єктами комунальної власності. Розвиток системи фінансового планування комунальних підприємств. Приватизація комунального майна, доцільність та ефекти.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2, 3, 6, 7.

Основний: 16-17

Додатковий: 21-23, 25-29

Тема 5. Державні цільові фонди та фінанси підприємств державного сектору економіки

Призначення та види державних цільових фондів. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Державні цільові фонди у системі соціального захисту населення. Пенсійний фонд України. Структура доходної та видаткової частини пенсійного фонду. Фонд соціального страхування України. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Фінанси підприємств державного сектору економіки як складова публічних фінансів. Питома вага державного сектору в економіці. Інституційні засади функціонування державних підприємств. Об'єкти державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави. Сучасний стан діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Фінансова політика підприємств державного сектору економіки. Моніторинг ефективності управління об'єктами державної власності. Фінансове планування. Приватизація державного майна. Мала та велика приватизація, її значення для структурних змін економіки.

Рекомендована література:

Нормативно-правові акти: 8, 11, 12.

Основний: 14, 15, 17

Додатковий: 22, 24, 32, 35

Тема 6. Державний кредит і державний борг

Економічна суть державного кредиту. Види та форми державного кредиту. Система управління державним кредитом. Роль державного кредиту у забезпеченні економічного зростання країни. Економічна сутність державного боргу. Класифікація державного боргу. Державний та гарантований державний борг. Фактори які впливають на динаміку співвідношення боргу до валового внутрішнього продукту. Система управління публічним боргом як складова фінансової політики. Методи управління державним боргом. Інституційні обмеження розміру публічного боргу. Досвід країн з розвинутою та трансформаційною економікою функціонування системи управління державним кредитом та боргом. Стратегія управління державним боргом. Індикатори боргової безпеки. Пріоритети зниження вагового показника державного боргу та боргового навантаження на бюджет.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2, 5, 6, 7.

Основний: 13, 15-17

Додатковий: 21-23, 27, 29, 33

Тема 7. Система управління публічними фінансами

Інституційні засади функціонування системи управління публічними фінансами. Управління публічними фінансами як складова системи регулювання соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць. Функції, завдання та повноваження центральних та місцевих фінансових органів у системі управління публічними фінансами. Державна фінансова стратегія суспільного розвитку: мета, цілі, завдання, відповідальні виконавці. Фінансові інститути та їх роль у забезпеченні формування та реалізації бюджетно-податкової політики. Система прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку. Методологічні засади розвитку бюджетного планування та прогнозування. Бюджетне планування і прогнозування як складова бюджетного процесу. Бюджетне планування і прогнозування у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. Планування видатків бюджету за функціональною, відомчою та економічною класифікацією. Особливості планування видатків за програмною класифікацією. Програмно-цільовий метод планування видатків бюджету у бюджетному процесі. Показники кількісної та якісної оцінки ефективності використання бюджетних коштів.

Державний фінансовий контроль як складова бюджетного процесу. Форми та принципи державного фінансового контролю. Інституційне забезпечення державного фінансового контролю. Система контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Державний фінансовий аудит. Органи державного фінансового контролю в Україні, їх завдання та повноваження.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2, 5, 7, 8, 9.

Основний: 13-18

Додатковий: 19, 21, 22, 27, 31-35

Тема 8. Міжнародні фінанси

Міжнародні фінансові відносини: сутність і детермінанти розвитку. Міжнародні публічні фінанси. Цілі, принципи, функціональні повноваження міжнародних фінансових інститутів. Перспективи діяльності міжнародних фінансових організацій у розвитку системи публічних фінансів та світової економіки. Інституційна підтримка міжнародних фінансових організацій (Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку) щодо реалізації системних змін у фінансовому секторі України. Валюта, валютний курс і валютні операції. Форми міжнародних розрахунків. Міжнародний кредит як економічна категорія. Міжнародний ринок запозичень. Стабілізаційні кредити міжнародних фінансових організацій для підтримки стійкості системи публічних фінансів в умовах рецесії. Програма розширеного фінансування МВФ (*Extended Fund Facility*), її вплив на бюджетну стійкість і збалансованість. Міжнародне фінансове співробітництво у сфері реалізації цільових інвестиційних програм.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 8

Основний: 13-15, 17

Додатковий: 22, 24, 31

Тема 9. Публічні фінанси в умовах трансформації економіки

Становлення та розвиток системи публічних фінансів України. Основні тенденції розвитку публічних фінансів в контексті економічної глобалізації. Екзогенні фактори впливу на фінансову систему відкритої економіки. Конвергенція національних фінансових систем. Особливості будови вітчизняної фінансової системи. Місце публічних фінансів у структурі фінансової системи. Інституційні основи публічних фінансів. Особливості архітекτονіки публічних фінансів у системі економічної циклічності. Ефективність використання публічних фінансів як інструменту економічних перетворень. Стратегія розвитку державних та місцевих фінансів в умовах структурних змін економічного середовища. Роль системи публічних фінансів у забезпеченні макроекономічної стабільності та стійкого економічного зростання. Публічні закупівлі: поточний стан та напрями розвитку. Удосконалення процедури застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі. Концептуальні засади розвитку публічних фінансів за умов глобалізації. Напрями подальшого вдосконалення вітчизняної системи публічних фінансів в умовах трансформації економіки. Структурна оптимізація публічних видатків. Продуктивні та непродуктивні публічні видатки. Мультиплікатор бюджетних видатків. Збалансованість системи публічних фінансів як передумова довгострокового економічного розвитку суспільства.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1, 2, 3, 8, 9.

Основний: 13-18

Додатковий: 19-25, 27-35

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України від 01.10.2010 р., № 72/1, Спеціальний випуск, стор. 15, стаття 2598
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року із змінами та доповн. № 2456 – VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року із змінами та доповн. № 2755 – VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV // Офіційний вісник України від 23.04.2004 р., № 14, стор. 13, стаття 956
5. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п>
6. Про затвердження Програми управління державним боргом на 2020 рік: Наказ Міністерства фінансів України від 30.01.2020 р. № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
7. Про Основні напрями бюджетної політики на 2019–2021 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 р. № 315-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-proektu-osnovnih-napryamiv-byudzhetnoyi-politiki-na-20192021-roki>
8. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
9. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
10. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631
11. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. № 280. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF>
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

Основний

13. Мазаракі А., Волосович С. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. Вісник КНТЕУ. 2016. №. 1. С. 5–23.

14. *Экономика / Самуэльсон Пол Э., Нордхаус Вильям, Д., 19-е издание: Пер. с англ. М. : «И.Д.Вильямс», 2015. 1360 с.*
15. *Фінансове забезпечення структурної модернізації реального сектора економіки України : / за ред. В. В. Зимовця. К. : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2017. 395 с.*
16. *Чугунов І., Макогон В. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5–18.*
17. *Buchanan, J. M. (2014). Public finance in democratic process: Fiscal institutions and individual choice. UNC Press Books.*
18. *Чугунов І., Самошкіна О. Видатки бюджету в системі соціально-економічного розвитку. Вісник КНТЕУ. 2019. № 2. С. 103-121.*

Додатковий

19. *Aristovnik, A., & Meze, M. (2017). The impact of supranational fiscal rules on public finance: the case of EMU member states. Global Business and Economics Review, 19(1), 38-53.*
20. *Farhi, E., & Gabaix, X. (2020). Optimal taxation with behavioral agents. American Economic Review, 110(1), 298-336.*
21. *Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / [І. Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний] ; за заг. ред. І. Я. Чугунова. Київ : Глобус-Пресс, 2018. 350 с.*
22. *Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І. Я. Чугунов, Т.В. Канєва та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : КНТЕУ, 2015. 376 с.*
23. *Budget Policy of Social Development: monograph / general editorship Doctor of Economics, Professor Honored Worker of Science and Technology of Ukraine I. Ya. Chuginov. Tallinn: Scientific Route, 2018. 362 p.*
24. *Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації : монографія / В.Р. Сіденко, М. І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за заг. ред. В.Р. Сіденка. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 648 с.*
25. *Лободіна З. М. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 411 с.*
26. *Луніна І. О. Бюджетна децентралізація в Україні у контексті європейських тенденцій. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. № 2. С. 155–171.*
27. *Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 364 с.*
28. *Нікітішин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.*
29. *Пасічний М. Д. Фінансова політика держави: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2019. 440 с.*
30. *Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС : монографія / за ред. А. М. Соколовської. Київ, 2017. 448 с.*

31. Кучер Г. В. Державні фінансові ресурси : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608 с.
32. Чугунов І.Я., Насібова О. В. Фінанси пенсійного забезпечення. 2017. 248 с.
33. Чугунов І. Я., Собчук С. І. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни. Вісник КНТЕУ. 2018. № 3. С.103–116.
34. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки. Вісник КНТЕУ. 2016. № 5. С. 5–18.
35. Стратегія та механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки : монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів : ЧНТУ, 2017. 349 с.

Інтернет-ресурси

36. Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
 37. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
 38. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
 39. The official website of OECD. Retrieved from <http://www.oecd.org>
 40. The official website of IMF. Retrieved from <https://www.imf.org/external/index.htm>
 41. The official website of World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org/>
 42. The official website of European Commission. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/index_en
 43. The official website of Eurostat. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat>
- * Курсивом виділені літературні джерела, наявні в бібліотеці КНТЕУ